

Вступ до програми Початкові класи

Навчальні програми для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей глухих; для дітей зі зниженим слухом роблені у відповідності до вимог Державного стандарту початкової освіти дітей з особливими навчальними потребами.

Вони мають оригінальну структуру, містять вимоги до змісту навчання з кожного предмету, навчальних досягнень учнів та основні напрями корекційно-розвивальної роботи.

В основу програми покладено наступні принципи:

- оптимальної організації та змістового наповнення навчального процесу,
- універсальності концептуальних підходів (незалежно від форми навчання, ланки освіти, навчального закладу тощо) та варіативності методик навчання,
- особистісної зорієнтованості навчального процесу,
- компетентнісного підходу,
- пріоритету екології особистості,
- пріоритету засвоєння способів отримання знань та їх гнучкого застосування над максимальним накопиченням знань,
- інтеграції змістових напрямів.

Передбачене право педагога вносити корективи, продиктовані принципом оптимальності за конкретних навчальних умов. Вчитель, з огляду на рівень підготовки та індивідуальні особливості учнів класу може розподіляти навчальний час за власним баченням, а також змінювати послідовність вивчення тем, якщо це не порушує логіки засвоєння навчального матеріалу.

В основі програм лежать традиційні принципи навчання дітей цієї категорії, а також сучасні наукові підходи щодо природи порушення слуху, його наслідків та можливостей їх попередження і подолання. Програми націлюють не лише на опанування дітьми певного обсягу знань, а передусім на різнобічний розвиток, особистісне зростання дітей, забезпечення їхньої соціалізації.

Розв'язання специфічних завдань навчання дітей з порушеннями слуху: формування комунікативних навичок, розвиток полісенсорного сприймання і розуміння зверненого мовлення (усного та писемного), попередження і подолання вторинних наслідків порушення слуху у пізнавальній сфері, згідно програмних вимог, здійснюється на міжпредметному рівні. У програмах знайшли своє втілення компетентнісний, індивідуальний підходи та принцип особистісної зорієнтованості навчання.

Відомо, що учнівські колективи спеціальних шкіл, в яких навчаються діти з порушеннями слуху, є дуже розмаїтими за

- станом слуху дітей,
- попередньою підготовкою,
- мовними традиціями родин,
- запитами батьків та іншими ознаками.

Ці чинники суттєво впливають на процес засвоєння навчального матеріалу й зумовлюють необхідність запровадження варіативності у програмах. Залежно від поєднання різних чинників можливості дитини в опануванні знань та темпах розвитку можуть бути меншими або більшими. Певного результату різні діти досягають у різному віці. Діти з порушеннями слуху різняться також і тим, який спосіб сприймання навчального матеріалу та репрезентації знань є для них найбільш сприйнятним. Уніфіковані, єдині для всіх вимоги, розраховані на умовну норму, не враховують особливостей конкретної дитини, тому можуть гальмувати розвиток одних або знижувати самооцінку інших.

В останні роки освітня практика була стихійно перебудована таким чином, що поділ на два типи шкіл (для глухих дітей та для дітей зі зниженим слухом) значною мірою

втратив свою актуальність, у більшості класів навчаються разом глухі діти і діти зі зниженим слухом. Розвиток медичних технологій, удосконалення технічних засобів корекції слуху, впровадження сучасних методик навчання зумовило те, що стан слуху до певної міри втратив своє провідне значення серед чинників, які визначають навчальні можливості дитини. Натомість, на перший план вийшли інші чинники: час, коли діагностовано порушення слуху, здійснено слухопротезування (слуховими апаратами або імплантами), розпочато спеціальне навчання, доцільність обраного «навчального шляху» та методичних підходів тощо.

З огляду на різницю у можливостях засвоєння матеріалу та відхід від медичного підходу, в основі якої лежить поділ за ознакою стану слухової функції, творчий колектив авторів розробив 2 варіанта програм для дітей з порушеннями слуху.

Перший варіант (для дітей зі зниженим слухом) розрахований на дітей, попередній розвиток яких відбувався за більш сприятливих умов, що передбачає:

- своєчасну діагностику порушення слуху,
- своєчасне якісне слухопротезування слуховими апаратами або імплантами,
- своєчасно розпочату систематичну спеціальну педагогічну допомогу,
- активну участь батьків у навчанні дитини,
- високий рівень домовленнєвого та мовленнєвого розвитку завдяки продуктивному спілкуванню з батьками та близьким оточенням (жестовою або словесною мовою),
- доцільно індивідуально підібрані методичні підходи тощо.

Другий варіант (для глухих дітей) рекомендовано дітям, попередній розвиток яких відбувався за дещо менш сприятливих умов.

Педагоги можуть обирати той варіант програм, який більше підходить дітям того чи іншого класу або ділити клас на підгрупи, кожна з яких навчатиметься за своїм варіантом програм.

Обидва варіанти передбачають цензовий освітній рівень.

Водночас, варто зазначити, що цензовість освіти дітей з порушеннями слуху диктує авторам програм необхідність взяти за основу програми загальноосвітньої школи, дотримуватися їх вимог та не дозволяє повною мірою врахувати особливості засвоєння навчального матеріалу дітьми зазначеної категорії, що й пояснює складність програм.

Для реалізації програмних вимог можуть бути використані різні методичні підходи. Необхідність реагувати на неоднорідність учнівських можливостей та потреб вимагає від педагога знань різних підходів та практичних навичок їх чергування та паралельного використання у динамічних умовах уроку. Нова освітня парадигма вимагає вміння добирати, варіювати, модифікувати, адаптувати навчальні, виховні, корекційно-розвивальні технології у відповідності до конкретних завдань та умов. На зміну навчального процесу, спрямованого одразу на всіх учнів приходить максимально індивідуалізований процес, зорієнтований на кожну конкретну дитину (обсяг матеріалу, спосіб його подачі та презентації знань, темп засвоєння, проміжні здобутки та кінцевий результат тощо). У цьому контексті нового значення та місця у навчальному процесі набувають і програми. Сучасна програма – документ, який не має декларативного характеру, не орієнтує педагога на кількісні показники суми знань, вмінь та навичок, які мають опанувати всі діти за один проміжок часу. Натомість вона містить обов'язкові напрями роботи з дітьми, що націлюють на формування у дітей життєвих компетентностей, пізнання ними світу та визначення свого місця у ньому, засвоєння способів отримання знань та навичок їх практичного використання.

Програми призначені для використання у спеціальних загальноосвітніх школах для дітей з порушеннями слуху, для глухих дітей, для дітей зі зниженим слухом, реабілітаційних центрах та загальноосвітніх школах з інклюзивним та інтегрованим навчанням (для дітей зазначених категорій).

Завідувач лабораторії сурдопедагогіки Жук В.В.